

احیای جنبش‌های اسلامی معاصر

○ رایزنی فرهنگی ج.ا.ا. در چین

○ احیای جنبش‌های اسلامی معاصر
○ زان مینگ Zhang Ming
○ اداره نشریات آکادمی علوم اجتماعی چین
○ دسامبر ۱۹۹۹، ۱۸ یوان (معادل ۲ دلار آمریکا)

آمده بهره‌برداری نموده و در چارچوب سیاست اعلام شده از طرف دولت به مطالعه و بررسی موقعیت تاریخی و اجتماعی مسلمانان چین در گذشته و حال پرداخته و نتایج به دست آمده را به صورت کتاب‌های متعددی روانه بازار نشر کتاب چین می‌نمایند.

کتاب «احیای جنبش‌های اسلامی در عصر حاضر» نوشته آقای زان مینگ Zhang Ming یکی از محققین آکادمی علوم اجتماعی چین که از سوی اداره نشریات همین آکادمی منتشر شده است از جمله این کتابهاست.

مطالب کتاب «احیای جنبش‌های اسلامی در عصر حاضر» علاوه بر مقدمه و پیشگفتار دارای ۶ فصل است و هر فصل به سه بخش تقسیم شده که ذیلاً عناوین فصل‌ها و بخش‌ها از نظر خوانندگان می‌گذرد. خلاصه ترجمه بخش دوم از فصل ششم کتاب که به بررسی انقلاب اسلامی ایران پرداخته شده است نیز برای اطلاع خوانندگان در انتهای مطلب گنجانده شده است. این کتاب حدود ۳۱۵ صفحه دارد و منابع مورد استفاده مؤلف نیز

به دنبال اجرای سیاست اصلاحات و درهای باز دولت چین، مراکز تحقیقاتی و علمی این کشور نیز به صورت وسیعی به تحقیق و انتشار کتب

و مقالات پیرامون مذاهب و ادیان موجود در چین پرداخته و با تبلیغ فرهنگ و آداب و رسوم قومیت‌ها و نژادهای مختلف چین و برگزاری آیین‌ها و مراسم خاص آنان تلاش می‌کنند ضمن ارائه چهره بهتری از برخورد و تحمل و بردباری دولتمردان نسبت به اقلیت‌های موجود، از سیاست جذب اقلیت‌ها و هضم آنان در درون فرهنگ یکپارچه چین استفاده کنند تا از این طریق از هرگونه ناهنجاری‌های احتمالی فرهنگی - اجتماعی که منجر به ناهنجاری سیاسی و امنیتی می‌شود جلوگیری نمایند. در همین راستا بخش‌های مختلف آکادمی علوم اجتماعی چین و دیگر مراکز تحقیقاتی دولتی، سرمایه‌های هنگفتی را برای انجام تحقیقات پیرامون اسلام، فرق مختلف اسلامی و مسلمانان چین و وضعیت مسلمانان در جهان اختصاص داده و نتایج تحقیقات خود را به صورت کتاب و مقاله در اختیار مردم قرار می‌دهند. مراکز تحقیقاتی و محققین مسلمان غیردولتی از موقعیت پیش

در آخر کتاب ذکر شده، که عمدتاً منابع غربی است. لازم به ذکر است که اگرچه انتشار کتاب به صورت گسترده در مورد تمام اقلیت‌های دینی موجود در چین (اسلام، مسیحیت، بودیسم و تائوئیسم و...) صورت می‌گیرد، ولی کتب منتشره در مورد اسلام همراه با بررسی دقیق و انجام تحقیقات گسترده و ریشه‌یابی توسط تیم‌های تحقیقی قوی صورت می‌گیرد در حالی که در مورد سایر ادیان صرفاً به ترجمه و یا انتشار مجدد آثار گذشته می‌پردازند، و تحقیقی جامع در اصل مسایل و ریشه‌یابی موضوعات مربوط به مسایل روز آن جوامع صورت نمی‌گیرد.

فصل اول - پیرایش اسلام و فرهنگ سنتی اسلامی

بخش اول - بیدایش دین اسلام

- شرایط تاریخ ظهور اسلام

- محمد (ص) و مراحل بیدایش اسلام

- از بیدایش دین اسلام تا ایجاد حکومت اسلامی

بخش دوم - اساس سنت دین اسلام

- قرآن مقدس

- احکام اصولی اسلام

- مراسم مذهبی اسلام

بخش سوم - فرهنگ سنتی اسلام

- ایمان و جهان‌بینی اسلامی

- آداب و رسوم اجتماعی اسلام

- فرهنگ و سیاست در تلفیق دین و سیاست

- دیدگاه اسلام پیرامون مسایل اقتصادی

فصل دوم - اسلام: احیاء و تغییر و تحولات دوران اولیه

بخش اول - جنبش احیای اسلامی در دوران اولیه

- جنبش احیای اسلام تحت عنوان اصلاحات مذهبی

- بیداری جهان اسلام در دوران اولیه

بخش دوم - پیشگامان الهی اصلاحات مدرن اسلامی

- افغانی [سید جمال‌الدین اسد آبادی]

- محمد عبده

بخش سوم - از احیای سنت تا گرایش مادریگری

- از هم‌پاشیده شدن امپراطوری عثمانی تا پیدایش کشور ترکیه

- گرایش به مادی‌گری و غرب‌زدگی

- تشریح مسیر مدرنیزه شدن ترکیه

فصل سوم - پیشرفت مجدد حرکت‌های اسلامی و انقلاب اسلامی

بخش اول - احیای اسلام پس از جنگ جهانی

- گسترش حرکت‌های اسلامی

- اوج‌گرایش‌های بنیادگرایی اسلامی

- آغاز احیای اسلام در منطقه خاورمیانه

بخش دوم - انقلاب اسلامی ایران

- اصلاحات از بالا به پایین

- انقلاب اسلامی (امام خمینی)

بخش سوم - جنبش حماس فلسطین

- دشواری‌های فلسطین

- رشد جنبش حماس

- حماس و سازمان آزادیبخش فلسطین

فصل چهارم - دستاوردهای جدید حرکت‌های احیای اسلامی معاصر

بخش اول - راه‌تربایی و آزمایش اسلامی در سودان

- حرکت اولیه نمیری و سودان به سمت اسلام

- رشد بنیادگرایی اسلامی

- تربایی و اسلام مدرن آرایه شده توسط ایشان

بخش دوم - پیشرفت جنبش اسلامی در الجزایر

- اصلاحات سیاسی و دموکراسی در الجزایر

- درگیری‌های انتخابات آزاد

- مبارزات سیاسی و مسلحانه جبهه نجات اسلامی

- الجزایر - به دنبال راه حل

بخش سوم - احیای روحیه اسلامی در ترکیه

- حرکت به سمت احیای اسلامی

- اربکان و حزب رفاه او

- مبارزه شدید بین مذهب‌یون و غیرمذهب‌یون

- انتخابی دشوار بیش‌رو

فصل پنجم: توضیحاتی پیرامون جنبش‌های احیای اسلام

بخش اول - جنبش احیای اسلام چیست؟

- «روح تهدید سبز» جهان پس از جنگ سرد

- انتخاب روش جدید برای کسب قدرت و سود

- به دنبال آخرین راه حل

بخش دوم - تحول در دیدگاه مدرنیسم

- اصلاح ساختار فرهنگی و بحران یکپارچگی فرهنگ

- ارتباط فرهنگ سنتی و اقتصاد بازار تجاری

- شکست مدرنیسم و بحران تحول در ساختار اجتماعی

بخش سوم - مدرنیزه شدن جامعه اسلامی در آینده

- آشنایی با خود: حرکت پس از شکست در مسیر مدرنیسم

- تعیین اهداف: در رویارویی با اقتصاد بازار تجاری

- تغییر و تحول مرحله به مرحله: زدودن فرهنگ خودسازی از جامعه

- تحول در فرهنگ: ابتکار در اصلاح فرهنگ سنتی

فصل ششم - احیای اسلام و برخورد تمدن‌ها و حرکت‌های سیاسی

بین‌المللی

بخش اول - الگوی پیشرفت چندجانبه و تغییرات ساختار سیاسی

بین‌المللی

- تزلزل در ساختار سیاسی بین‌المللی دوران معاصر

- پیشرفت در مسیر مدرنیسم و شکست آن

- روش پیشرفت چندجانبه و نابرابری ساختار سیاسی بین‌المللی

بخش دوم - شکست مدرنیسم و برخورد تمدن‌ها

- شکست مدرنیسم و غرب‌گرایی

- شکست مدرنیسم و حرکت برون‌گرایی

- تاریخ و آینده برخورد تمدن‌ها
بخش سوم - همگرایی بین تمدن‌ها و آینده جهان
- توضیح پیرامون دهکده جهانی و تمدن‌ها
- چندگونگی فرهنگی و همگرایی تمدن‌ها
- استقبال از رقابت بین تمدن‌های بشری در آینده
خلاصه ترجمه بخش دوم از فصل سوم کتاب
انقلاب اسلامی ایران

ایران کشوری است با سابقه انقلابی ملی. اگرچه در دهه ۲۰ پهلوی در ایران جنبش اصلاحات بزرگی را آغاز کرد، ولی برخلاف انتظار به دلیل احساسات اسلامی، مردم ایران یک جنبش انقلابی بزرگتری را پدید آوردند. اصلاحات از بالا به پایین

رضاخان از طریق کودتا حکومت را به دست آورد و تحت تأثیر انقلاب ترکیه اصلاحات بزرگی را در ایران انجام داد. در خصوص مذهب هم مثل کمال (آتاترک) سعی کرد که قانون را از مذهب جدا کند و به جای سیستم قوانین اسلامی قانون جزایی مردمی را اجرا کند. وی آموزش و پرورش را هم از مذهب جدا کرد و روحانیون را از حقوق مادی خود محروم نمود، و سعی کرد که روحانیون را از مجلس بیرون کند. رضاخان در لباس‌های زنان و مردان و زبان فارسی هم به اصلاحات پرداخت و با اقدامات مذکور، وحدت ملی را تقویت و استقلال کشور را حفظ کرد.

محمدرضا پهلوی تحت تأثیر آموزش غربی از کودکی قصد داشت ایران را از یک کشور با گرایش کشاورزی به کشوری پیشرفته و صنعتی تبدیل کند. وی در کتابی نوشت: هدف نهایی من این است که کشور و مردم من وارد عصر رفاه و شکوفایی و تمدن بزرگ شوند و «انقلاب سفید» را در ایران به انجام برسانند.

موضوع «انقلاب سفید» تقریباً شامل ۱۷ طرح اصلاحات اقتصادی و اجتماعی و ۳ برنامه ۵ ساله پیشرفت اقتصاد ملی بود. با افزایش شدید قیمت نفت، درآمد ایران از ۴ میلیارد دلار به ۲۰ میلیارد دلار رسید. پهلوی فکر می‌کرد که می‌تواند با دلارهای نفتی یک کشور مدرن را بخرد. وی اعلام کرد که تا اواخر این قرن ایران را به یکی از ۵ کشور قدرتمند جهان ارتش آن را به قوی‌ترین قدرت نظامی در خلیج فارس و اقیانوس هند تبدیل خواهد کرد. از آن پس بود که وی ایران را هرچه بیشتر به سمت غرب‌گرایی همه جانبه سوق داد. ولی همه اینها موجب شکست ساختار اجتماعی و از بین رفتن آداب و رسوم سنتی و عصبانیت مردم ایران شد.

درس‌های عبرت از «انقلاب سفید»

۱- پهلوی در زمینه اقتصاد استراتژی نامناسبی برای پیشرفت صنعتی اتخاذ کرد. در نتیجه اقتصاد ملی دچار بی‌نظمی و آشفتگی شد. سرمایه‌گذاری در زمینه کشاورزی خیلی کم بود. کشاورزان در حال ورشکستگی بودند و ناچاراً به صورت گسترده به شهرها کوچ کردند. در نتیجه نرخ بیکاری در شهرها افزایش یافته و منجر به بحران و تشنج اجتماعی شد.

۲- اصلاحات اقتصادی پهلوی مشکلات شدیدی برای جامعه به بار آورد. نرخ بیکاری در شهرها را رسماً ۱۰ درصد اعلام می‌کردند. ولی در واقع خیلی بیشتر از این رقم بود. هیأت حاکمه خیلی فاسد بود. آنها با تکیه بر قدرت رشوه‌خواری می‌کردند و پول‌ها را مانند آب خرج می‌کردند. از این جهت تضاد در جامعه خیلی شدید بود.

۳- در زمینه فرهنگ معنوی، به دنبال ورود فرهنگ غرب، فرهنگ سنتی شرقی و آداب و رسوم اجتماعی به تدریج از بین رفت و این خود مایه

«انحطاط اخلاقی» و «زوال فرهنگی» شد. در این هنگام روحانیون اسلامی ایران با برافراشتن پرچم «لرزش‌های اخلاقی اسلام» با دشمنان اسلام به مبارزه برخاستند. «صدای بازگشت به اسلام» خیلی زود سراسر کشور ایران را فراگرفت.

۴- در زمینه روابط خارجی، شاه پهلوی، آمریکا را هم پیمان خود تلقی و تعداد زیادی از افسران و سیاستمداران آمریکا را استخدام کرد و سلاح‌های زیادی را از آمریکا خریداری نمود و دانشجویان بسیاری را به آمریکا اعزام کرد. اینگونه اقدامات غرور و عزت نفس مردم ایران را جریحه‌دار کرد. از این‌رو انقلابیون مسلمان ایران آمریکا را شیطان بزرگ و شاه را سگ آمریکا خواندند.

ش در زمینه سیاسی هم دولت نتوانست درست کار کند و راهنمایی دیگران را هم نپذیرفت. در نتیجه مقامات دولتی فاسد شدند و کارایی آنان بسیار کم بود. در جریان «انقلاب سفید» رژیم پهلوی سازمان «سباواک» را تشکیل داد، ولی این سازمان هم نتوانست حکومت را تقویت کند.

انقلاب سفید و امام خمینی

عیب و نقص «انقلاب سفید» زمینه مناسبی برای انقلاب اسلامی فراهم ساخت. می‌توان گفت بروز انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۹۷۹ غیرمترقبه نبود و در واقع این واکنش مردم مسلمان ایران در مقابل «مدرنیزه شدن ناقص» شاه پهلوی بود.

نیروهای سیاسی ضدحکومت شاهنشاهی شرح زیر بودند:

۱- اعتدالیون، نظیر «جبهه آزادی» به رهبری بازرگان و جبهه ملی و عده‌ای از روحانیون معتدل.

۲- سازمان جناح چپ، مانند حزب توده

۳- سازمان افراطی اسلامی، مثل «سازمان مجاهدین خلق»

۴- نیروهای اسلامی اصیل به رهبری امام خمینی.

در این میان نیروهای اسلامی اصیل قوی‌تر از سایر سازمان‌ها بودند. آنچه که نیروی اسلامی اصیل را از موقعیت حائز اهمیتیت در جنبش اسلامی علیه حکومت شاهنشاهی برخوردار کرد شرایط اقتصادی، سیاسی و اجتماعی آنان بود. در طول تاریخ آنها در زندگی سیاسی، اقتصادی و اجتماعی مردم ایران از جایگاه بالایی برخوردار بودند. مساجد و مدارس مذهبی در اختیار آنها بود. از اینرو آنها با توده‌های مردم ارتباط نزدیکی داشتند. یکی از اهداف «انقلاب سفید» شاه تخریب وجهه و تضعیف نیروی اسلام بود. از این جهت مبارزه بین حکومت و مذهب اجتناب‌ناپذیر بود. هرچند شاه ایران به زور متوسل شد و بعضی از روحانیون را جبراً به خارج تبعید کرد، ولی عزم راسخ آنها مبنی بر ساقط کردن حکومت شاه تزلزل‌ناپذیر بود.

از طرف دیگر، نیروهای مؤمن مسلمان و معتقد زندگی اخلاقی را دنبال می‌کردند. وقتی که «انقلاب سفید» درد و رنج غیرقابل تحملی را برای زندگی مادی و معنوی مردم به بار آورد، روحانیون اسلامی در «بالا‌ترین سطوح اخلاقی» با نیروهای ظلم و ستم مبارزه می‌کردند و به همین دلیل آنها مورد توجه و پشتیبانی توده‌های مردم قرار گرفتند.

در ریشه‌یابی طوفان انقلاب اسلامی ایران، ما یک نیروی بزرگی را مشاهده می‌کنیم که همان شخصیت امام خمینی رهبر شایسته مردم شیعه ایران است. به‌طور حتم اطلاق نام «امام خمینی» کاملاً درست است.